

PAWEŁ MALENDOWICZ

MISJA POLONIJNYCH KATOLICKICH ŚRODKÓW KOMUNIKOWANIA W STANACH ZJEDNOCZONYCH W DOBIE GLOBALIZACJI I UNIFIKUJĄCEGO SIĘ ŚWIATA

Przedmiotem rozważań są formy aktywności i misja polonijnych środków komunikowania, związanych z Kościołem Rzymskokatolickim i Polskim Narodowym Katolickim Kościołem w Stanach Zjednoczonych na początku XXI wieku. Celem badań jest zdiagnozowanie form działalności instytucji kościelnych w zakresie sposobów dostarczania informacji odbiorcom, jak i określenie treści pełnionej przez nie misji i funkcji. W prowadzonej analizie zastosowano metodę systemową, porównawczą i historyczną. Materiał źródłowy stanowiły biuletyny parafii rzymskokatolickich (kościelne, misyjne)¹, Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła² oraz inne rodzaje drukowanej

Dr PAWEŁ MALENDOWICZ, politolog, kierownik Zakładu Edukacji Wiedzy o Społeczeństwie i Historii w Instytucie Humanistycznym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile; e-mail: polonia.usa@interia.eu.

¹ Analizie poddane zostały biuletyny następujących kościołów i misji na terenie Stanów Zjednoczonych: St. Hyacinth Basilica, Chicago, IL (2008-2009); Holy Trinity, Chicago, IL (2008-2009); St. Stanislaus Bishop & Martyr, Chicago, IL (2008); St. Brother Albert Polish Roman Catholic Pastoral Mission, San Jose, CA (2009); St. Florian, Hamtramck, MI (2008-2009); National Shrine of Our Lady of Czestochowa, Doylestown, PA (2005-2009); St. Hyacinth, Detroit, Poletown, MI (2008-2009); St. Stanislaus Kostka, Brooklyn, NY (2009); St. John Cantius, Chicago, IL (2009); Pope John Paul II Polish Center, Yorba Linda, CA (2007-2009); Polska Misja Pastoralna Matki Boskiej Częstochowskiej, Pompano Beach, FL (2009).

² Analizie poddane zostały biuletyny następujących parafii Polskiego Narodowego Katolickiego Kościoła na terenie Stanów Zjednoczonych: Holy Trinity, Kewanee, IL (2009); St. Joseph's, Davie, FL (2009); St. Michael the Archangel, Cedar Lake, IN (2009); Holy Name of Jesus, South Deerfield, MA (2007-2009); All Saints Cathedral, Chicago, IL (2009); Holy Family, McKeesport, PA (2009); Our Lord's Ascension, Bethlehem, PA (2008-2009); Sacred Heart of Jesus, Canonsburg, PA (2009); St. John the Baptist, Frackville, PA (2009) oraz „Acts”, Buffalo-Pittsburgh Diocese (2007-2009).

prasy katolickiej i świeckiej³, a także portale internetowe⁴, audycje radiowe i telewizyjne. Istotnym źródłem były spostrzeżenia autora poczynione podczas badań prowadzonych w Stanach Zjednoczonych w 2008 r. oraz literatura polska i amerykańska.

I. ZARYS DZIEJÓW POLSKIEJ RELIGIJNOŚCI W AMERYCE

Pierwsi polscy osadnicy przybyli na kontynent amerykański na początku XVII wieku, jednakże masowe procesy emigracyjne miały miejsce w okresach po powstaniach narodowych XIX wieku, na początku XX wieku oraz po II wojnie światowej i po zrywie solidarnościowym lat osiemdziesiątych minionego stulecia. Polacy i Polonia w Stanach Zjednoczonych na przełomie wieków, według różnych danych i kryteriów obliczeń⁵, stanowili kilkumilionową społeczność. Jedną z instytucji ją jednoczących był Kościół, a przede wszystkim lokalne wspólnoty parafialne. To religia, zarówno w sferze materialnej (instytucjonalnej), jak i duchowej, decydowała o egzystencji oraz podtrzymywaniu świadomości narodowej imigrantów i kolejnych pokoleń

³ Analizie zostały poddane gazety i czasopisma wydawane w Stanach Zjednoczonych: „Katolik”, Chicago, IL (2008-2009); „The Catholic New World”, Chicago, IL (2008); „PAPA Bulletin”, Orchard Lake, MI (2004-2009); „Naród Polski”, Chicago, IL (2008-2009); „Chicago Forum”, Chicago, IL (2008-2009); „Panorama”, Chicago, IL (2008); w Kanadzie: „Michael”, Rougemont, QC (2007-2009); w Polsce: „Nasz Dziennik”, Warszawa (2007-2009), „Niedziela”, Częstochowa (2007-2009).

⁴ Analizie poddano portale internetowe następujących parafii, ośrodków religijnych i historycznych w Stanach Zjednoczonych: Panna Maria, TX (2009); Parafia Polska w Los Angeles, Los Angeles, CA (2009); St. Joseph’s, Denver, CO (2009); Świętego Maksymiliana Kolbe, Milwaukee, WI (2009); Polish-American Liturgical Center, Orchard Lake, MI (2009); Matki Boskiej Królowej Polski i Świętego Maksymiliana Kolbe, Silver Spring, MD (2009) oraz portale zawierające w.w. biuletyny parafii rzymskokatolickich; Centrala Radia Maryja, Chicago, IL (2009); Polish National Catholic Church, Scranton, PA (2009); St. Stanislaus Bishop & Martyr – Polish National Catholic Church (PNCC), Scranton, PA (2009) oraz portale zawierające w.w. biuletyny PNCC; w Polsce: Radio Maryja, Toruń (2008-2009); Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP, Warszawa (2009).

⁵ Zob. A. B a r a n, J. J ó ź w i a k, *Liczebność Polonii Stanów Zjednoczonych Ameryki w świetle polskich i amerykańskich źródeł oraz odmiennych metod obliczeniowych*, w: *Polonia amerykańska. Przeszłość i współczesność*, red. H. Kubiak, E. Kusielewicz, T. Gromada, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1988, s. 57-81. Różnice w określeniu liczebności Polonii wynikają m.in. z odmienności w definiowaniu pojęć „Polonia” i „grupa etniczna”. W niniejszym opracowaniu zastosowano szeroką definicję tych terminów, stosując je zamiennie i odnosząc je do stałych imigrantów z Polski i Amerykanów pochodzenia polskiego.

społeczności polonijnej. Według Barbary Leś życie kościelne w Ameryce toczyło się w kontekście walk o polską parafię, polskiego proboszcza i biskupa. Pierwsza polska parafia rzymskokatolicka powstała w Panna Maria w 1854 r., w 1885 r. powstało polskie Seminarium Duchowne w Detroit, w 1908 r. na stanowisko biskupa koadiutora archidiecezji chicagowskiej powołano duchownego polskiego pochodzenia ks. Pawła Rhode, a w 1967 r. duchowny polskiego pochodzenia, ks. Jan Król, został kardynałem⁶.

Od momentu powstania parafii w Panna Maria systematycznie rosła liczba świątyń, w których używano języka polskiego, i które budowane były przez imigrantów z Polski. Najlepiej obrazuje to przykład największego polonijnego skupiska, jakim jest miasto Chicago. Pierwsza polska parafia powstała tam w 1867 r. Do roku 1900, nie licząc przedmieść i okolicznych miasteczek, funkcjonowało tam już 16 parafii polskich. Natomiast w latach 1867-1950 liczba ta wzrosła do 42⁷. W całych Stanach Zjednoczonych w latach 1854-1860 powstało 11 parafii, 1861-1870 – 11, 1871-1880 – 48, 1881-1890 – 92, 1891-1900 – 119, 1901-1910 – 189. Od tego czasu spadała liczba powstających nowych parafii, choć jest to zrozumiałe zważywszy na liczbę kościołów polskich już działających. W latach 1911-1920 powstały 82 parafie, a w latach 1921-1930 – 61. Na podstawie niepełnych danych można stwierdzić, że na przestrzeni całej historii duszpasterstwa polonijnego istniało około 900 polskich parafii. Być może jednak nawet połowa z nich już nie funkcjonuje jako parafie polskie. Wiadomo z pewnością, według danych Centrum Liturgicznego w Orchard Lake, że z mszalika „Pan z Wami” w 1998 r. korzystało 270 polskich parafii oraz 45 misji i innych ośrodków duszpasterskich. Znaczy to, że są to kościoły polskie, bo w nich używa się języka polskiego, lub języka polskiego i innych języków. Ale brak języka polskiego w liturgii nie oznacza całkowitego zatracenia polskości parafii, stąd liczba parafii polskich rzymskokatolickich jest większa⁸.

Poza Kościołem Rzymskokatolickim od ponad 100 lat działa na kontynencie amerykańskim, w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, oraz w Polsce, Polski Narodowy Katolicki Kościół (Polish National Catholic Church, PNCC). Geneza PNCC sięga sporów pomiędzy polskimi wiernymi i duchownymi

⁶ B. L e ś, *Życie religijne Polonii amerykańskiej*, w: *Polonia amerykańska*, s. 334.

⁷ J. J. P a r o t, *Polish Catholics in Chicago, 1850-1920. A Religious History*, DeKalb 1981, s. 76-78, 233-237.

⁸ S. F l i s, *Parafie polonijne*, „Orchard Lake Good News”, Fall 1998, s. 11-19, Polish-American Liturgical Center, <http://www.liturgicalcenter.org/index.php?a=polonia&sub=stats&sub2=polpri&art=parafiepol&lang=pl>, 17.09.2009.

w Stanach Zjednoczonych a duchownymi pochodzącymi z innych państw, głównie z Irlandii i Niemiec. Spór dotyczył m.in. kwestii personalnych, związanych z obsadzaniem polskich duchownych na stanowiskach kościelnych, spraw związanych z obrzędami w języku narodowym, problemów własnościowych budynków sakralnych wybudowanych przez polskich imigrantów, jak i zasad „przywództwa” kościelnego i oporu wobec scentralizowania. Konflikty te miały miejsce na przełomie XIX i XX wieku, co pod koniec pierwszej dekady XX wieku doprowadziło do wykształcenia się odrębnego Kościoła. Jego powstanie wiąże się ściśle z osobą ks. Franciszka Hodura z parafii w Scranton w Pensylwanii, organizatora, a następnie Pierwszego Biskupa Kościoła. W Scranton do dnia dzisiejszego mieści się centrum organizacyjne PNCC. Pierwszym Biskupem jest od 2002 r. ks. Robert Nemkovich. W skład PNCC w Stanach Zjednoczonych wchodzi 127 parafii z około 25000 wiernych. Kościół ten funkcjonuje również w Polsce. Współcześnie, z pojedynczymi miejscami kultu, nie odgrywa istotnej roli⁹.

II. TYPOLOGIA POLONIJNYCH KATOLICKICH ŚRODKÓW KOMUNIKOWANIA

Na przestrzeni lat polskie parafie rzymskokatolickie, jak i cała społeczność katolicka, stały się elementem rozwijającego się dwutorowo amerykańskiego katolickiego systemu prasowego. Według Barbary Leś były to: ogólnoamerykański system prasy katolickiej i etniczne systemy prasy katolickiej. Z niewielkimi modyfikacjami przetrwały one po dzień dzisiejszy. W obydwu systemach uczestniczy biernie i czynnie społeczność polonijna, choć szczególne znaczenie ma system etniczny. System prasy katolickiej rozwinął się jako odpowiedź na ataki ze strony protestantów. Natomiast prasa etniczna broniła katolików przed atakami zarówno protestantów, jak i dokonywanych w katolickiej prasie ogólnoamerykańskiej. Dbała o podtrzymywanie świadomości etnicznej imigrantów i ich potomków poprzez przekazywanie informacji z kraju pochodzenia, ale też informowała o sytuacji w grupie etnicznej, o relacjach z innymi grupami oraz o życiu i społeczeństwie amerykańskim. Odgry-

⁹ S. W l o d a r s k i, *The Origin and Growth of the Polish National Catholic Church*, Scranton 1974; *Journeying Together in Christ. The Journey Continues. The Report of the Polish National Catholic Roman Catholic Dialogue 1989-2002*, ed. Ed. R. M. Nemkovich, J. C. Timlin, Huntington 2003. Polish National Catholic Church, <http://www.pncc.org/>, 18.09.2009. Polski Narodowy Katolicki Kościół w RP, <http://www.pnkk.com/>, 18.09.2009.

wała przez to istotną rolę w procesie asymilacji ze zbiorowością katolików amerykańskich. System katolickiej prasy etnicznej stanowił „pomost” pozwalający na włączenie grup etnicznych do systemu społecznego katolików amerykańskich i społeczeństwa amerykańskiego¹⁰. Odnosnie do rodzajów prasy kierowanej do Polonii, Zygmunt J. Stefanowicz uznał: „Jeśli chodzi o siłę oddziaływania, to – uwzględniając także pisma parafialne – prasa katolicka była najmocniejsza i wywierała największy wpływ na kształtowanie się Polonii amerykańskiej”¹¹.

Współcześnie procesy globalizacyjne wpływają na przemiany w sposobach i formach aktywności instytucji religijnych. Ulega zmianie ich rola i pełnione funkcje. Stały się one przed nowymi wyzwaniem, wymagającymi zdefiniowania ich misji w dobie unifikującego się świata. Stąd także forma docierania do odbiorcy nie ogranicza się już do prasy drukowanej, ale obejmuje całą gamę nowoczesnych środków komunikowania. Ze względu na sposób i formę dotarcia do odbiorców oraz źródło przekazu, polonijne katolickie środki komunikowania można podzielić na następujące rodzaje:

1. Prasa drukowana
 - 1.1. Biuletyny parafialne Kościoła Rzymskokatolickiego
 - 1.2. Biuletyny wydawane przy parafiach PNCC
 - 1.3. Czasopisma wydawane przez hierarchów jednostek terytorialnych rzymskokatolickich
 - 1.4. Czasopisma wydawane przez inne jednostki organizacyjne PNCC
 - 1.5. Czasopisma stowarzyszeń katolickich
 - 1.6. Gazety i czasopisma polskie, dostępne w Stanach Zjednoczonych
 - 1.7. Czasopisma spoza Stanów Zjednoczonych, kolportowane w skupiskach polonijnych
 - 1.8. Gazety i czasopisma świeckie, wydawane przez wydawców polonijnych w Stanach Zjednoczonych, zawierające liczne treści religijne
 - 1.9. Bratniackie czasopisma związane historycznie z wyznaniem rzymskokatolickim, o treściach świeckich.

¹⁰ B. L e ś, *Kościół w procesie asymilacji Polonii amerykańskiej. Przemiany funkcji polonijnych instytucji i organizacji religijnych w środowisku Polonii chicagowskiej*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 96-98.

¹¹ Z. J. S t e f a n o w i c z, *Szkice z życia Polonii amerykańskiej*, Warszawa 1985, s. 315.

2. Elektroniczne środki komunikowania
 - 2.1. Portale internetowe polonijnych parafii rzymskokatolickich
 - 2.2. Portale internetowe PNCC
 - 2.3. Newslettery publikowane w Internecie lub rozsyłane do prenumeratorów drogą elektroniczną
 - 2.4. Pozaparafialne portale internetowe.
3. Radio i telewizja
 - 3.1. Radio Maryja i Telewizja Trwam
 - 3.2. Audycje radiowe związane z ośrodkami katolickimi
 - 3.3. Programy i audycje świeckie, zawierające treści religijne.

Ad. 1.1. Na przestrzeni lat wydawane były przy polskich kościołach biuletyny, które w wyniku stopniowej, ale w efekcie całkowitej likwidacji analfabetyzmu oraz zmniejszania kosztów wydania i rozwoju techniki, rozpowszechniane były w społecznościach parafialnych. Współcześnie powszechne jest wydawanie przez parafie swoich organów drukowanych lub elektronicznych.

Treści biuletynów pełnią funkcję informacyjną, z elementami ewangelizacyjnymi. W biuletynie parafii św. Jacka w Chicago znajdują się stałe informacje o mszach, sakramencie spowiedzi, chrztach, ślubach, dane personalne i adresowe. Publikowane są niedzielne rozważania oraz wiadomości o darczyńcach, akcjach z udziałem wiernych, organizacjach przykościelnych, polskiej szkole i innych inicjatywach realizowanych przez duszpasterzy i parafian. Część biuletynu publikowana jest w języku polskim, część w angielskim. Podobną, choć nieco uboższą, strukturę ma biuletyn niedzielny wydawany przy kościele Świętej Trójcy i Polskiej Misji Duszpasterskiej w Chicago. Różni go od poprzedniego wyłącznie polski język publikacji. Biuletyny zawierają zazwyczaj także informacje o złożonych ofiarach, innych przychodach i wydatkach. Dwujęzyczny biuletyn parafii św. Floriana w Hamtramck publikuje liczne fotografie z parafialnych uroczystości. Biuletyn parafii i Ośrodka Polonijnego Jana Pawła II w Yorba Linda również jest dwujęzyczny, treściowo z przewagą ogłoszeń parafialnych i tekstów religijnych (komentarzy, modlitw, myśli). Podobne cechy i strukturę zawiera pismo Narodowego Sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej w Doylestown. Tu jednak reklamowane są również instytucje świeckie. Tygodnik parafialny kościoła św. Stanisława Kostki w Brooklynie zawiera już tylko proste informacje. Znaczną jego część stanowią ogłoszenia. Charakterystyczne, że na jednej stronie ukazywały się te same informacje w dwóch językach. Biuletyn parafii św. Jacka w Detroit jest natomiast w pełni anglojęzyczny. Poza zwykłymi informacjami, publikuje np. ogłoszenia o sprzedaży polskich potraw, przygotowanych przez miejscowego proboszcza i siostry zakonne. Natomiast biuletyn Polskiej Misji Pasto-

ralnej im. Świętego Brata Alberta Chmielowskiego z San Jose publikuje przede wszystkim ogłoszenia parafialne i ogłoszenia o charakterze reklamowym. Uzupełniany jest także przez drukowanie tekstów modlitw. Niektóre wydania wzbogacają artykuły ewangelizacyjne. Na tym tle interesująca jest treść biuletynu wydawanego przy Polskiej Misji Pastoralnej Matki Boskiej Częstochowskiej w Pompano Beach. Poza licznymi informacjami i ogłoszeniami parafialnymi, modlitwami, tekstami duszpasterskimi, publikowane są ogłoszenia typu „sprzedam”, „kupię”, „dam pracę”, „szukam pracy”. Część informatora stanowią artykuły i ogłoszenia o życiu organizacyjnym Polonii na Florydzie. Zgoła odmienne cechy ma biuletyn wydawany przy kościele, którego patronem jest St. John Cantius. Polskość kościoła upamiętnia jego historia, co widoczne jest już jednak tylko na ściennych obrazach i ołtarzu. Sam biuletyn wydawany jest w języku angielskim, a poza niekiedy pojawiającymi się informacjami o intencjach mszalnych za zmarłych o polskobrzmiących nazwiskach, nie ma tu innych akcentów dawnej etniczności parafii.

Ad. 1.2 i 1.4. Dla funkcjonowania PNCC istotną rolę ma wydawanie biuletynów parafialnych tegoż Kościoła. Pod względem układu treści i struktury nie różnią się zasadniczo od pism wydawanych przez parafie rzymskokatolickie, np. pisma parafii PNCC takich, jak Holy Family w McKeesport, Holy Trinity w Kewanee, Our Lord's Ascension w Bethlehem, Sacred Heart of Jesus w Canonsburg, St. John the Baptist w Frackville, St. Joseph's w Davie. Niektóre pisma jednak więcej miejsca poświęcają członkom parafii, np. pismo All Saints Cathedral w Chicago, czy też kwestiom duszpasterskim, np. pismo parafii Holy Name of Jesus w South Deerfield, czy też pismo parafii Saint Michael the Archangel w Cedar Lake. Podobnie jest z periodykami, które nie są bezpośrednio związane z konkretnymi parafiami, np. „Acts” – pismo diecezji Buffalo-Pittsburgh.

Żaden z wymienionych tytułów nie jest publikowany w języku polskim. Niektóre natomiast, obok tytułu pisma lub nazwy parafii, nie umieszczają przymiotnika „Polish”, pozostawiając nazwę „National Catholic Church” (pisma parafii: Saint Michael the Archangel w Cedar Lake, Holy Name of Jesus w South Deerfield, All Saints Cathedral w Chicago). Nie są to jednak proste biuletyny parafialne o funkcjach informacyjnych.

Ad. 1.3. Przykładem czasopism wydawanych przez hierarchów Kościoła Rzymskokatolickiego jest miesięcznik „Katolik” (z podtytułem „w Archidiecezji Chicago”). Jest to pismo wydawane w języku polskim, które „Głosi Dobrą Nowinę wspomagając Arcybiskupa Chicago w Jego roli przewodnika, nauczyciela i ewangelizatora. Dokumentuje wiarę katolików należących do Kościoła w Archidiecezji Chicago. Służy Kościołowi prezentując wiadomości,

informacje i nauczanie; jest narzędziem ewangelizacji i odzwierciedleniem pracy duszpasterskiej kardynała, biskupów, duchowieństwa i wiernych”¹². Pismo redagowane jest przez Polaków i Amerykanów polskiego pochodzenia. Jego treść stanowią teksty dotyczące takich zagadnień, jak: aktualności z archidiecezji, duchowość, życie katolickie, historia Polski i świąt narodowych, święta polonijne, sprawy i informacje ewangelizacyjne kardynała i biskupa, problemy imigracyjne, informacje z parafii, towarzystwa i zakony katolickie, informacje o nowych polskich duchownych, dane adresowe miejsc takich, jak polskie kościoły i cmentarze, wiadomości z Watykanu, komentarze do niedzielnych czytań, zagadnienia z zakresu teologii, filozofii i etyki.

W Archidiecezji Chicago wydawane jest także anglojęzyczne pismo „The Catholic New World”. Z racji tego, że Polonia chicagowska stanowi spory odsetek katolików na terenie archidiecezji, czasopismo to poświęca sporo miejsca również sprawom związanym z polską religijnością i Polonią. Przykładem tego może być wydanie z lipca 2008 r., w którym zamieszczono relację z wizyty w Chicago kardynała Stanisława Dziwisza. Jej autorką była Alicja Pożywio, redaktor wydań „Katolika”¹³.

Ad. 1.5. Wśród pism polonijnych związanych z organizacjami katolickimi jest „PAPA Bulletin” (Polish American Priests Association z siedzibą w Orchard Lake). Jest to rocznik wydawany w języku angielskim (tylko sporadycznie pojawiają się artykuły i padają zwroty w języku polskim). Publikowane w nim są treści dotyczące polonijnych duchownych, informacje z diecezji, religijnego życia Polonii, kwestii duszpasterstwa, problemów organizacyjnych stowarzyszenia i duchownych polonijnych. Do nich właśnie jest ono adresowane.

Ad. 1.6. Wśród periodyków wydawanych w Polsce, ale czytanych poza krajem, także w Stanach Zjednoczonych, jest „Nasz Dziennik”. To pismo wydawane przez „Spes” Spółka z o.o. Jego redakcja mieści się w Warszawie. Gazeta czytana jest przez słuchaczy Radia Maryja. Innym pismem z zainteresowaniem odbieranym w Stanach Zjednoczonych jest tygodnik katolicki „Niedziela”. Jest ono wydawane przez Kurię Metropolitalną w Częstochowie. Choć profil „Naszego Dziennika” i „Niedzieli” jest odmienny, to można odnaleźć w nich publikacje zbliżone pod względem tematycznym i pisane

¹² „Katolik” (Chicago, IL) 4(2009), nr 5, s. 2.

¹³ A. P o z y w i o, *Pope John Paul II's secretary pays a visit*, „The Catholic New World” (Chicago, IL) 116 (2008), nr 14, s. 14.

przez tych samych autorów, np. Jerzego Roberta Nowaka, który występuje także w Telewizji Trwam i Radiu Maryja.

W marcu 2008 r. w chicagowskim Jackowie świętowano jubileusz „Niedzieli”, która od 5 lat w części przygotowywana jest dla czytelników amerykańskich. Podczas mszy redaktor naczelny tygodnika, ks. Ireneusz Skubiś, mówił: „Trwa era mediów, era Internetu. Warto więc zadać sobie pytanie – jak wykorzystać te instrumenty do ewangelizacji? Zwłaszcza Internet. Kapłani muszą zdawać sobie sprawę, że gdy głoszą dzisiaj kazanie, to mówią je do ludzi mających w głowach ogromny szum medialny. Bp Adam Lepa mawia, że w takim szumie wszystko może się zdarzyć. «Niedziela» istnieje więc, by budzić świadomość religijną, duchową, by uczyć spraw Bożych, by skłaniać do refleksji, do zastanowienia nad sobą, nad życiem, nad światem. By wygłuszyć szum...”¹⁴.

Ad. 1.7. Przykładem polskojęzycznego pisma spoza Stanów Zjednoczonych i Polski, ale dystrybuowanego w środowiskach Polonii amerykańskiej, jest „Michael” (z podtytułem „Dla Tryumfu Niepokalanej”). Jest ono wydawane w Kanadzie w różnych językach. Strona tytułowa informuje, że to „Pismo Patriotów Katolickich dla Królestwa Chrystusa i Maryi w duszach rodzin i narodów”, „Dla sprawiedliwości społecznej przez Ekonomię Kredytu Społecznego w zgodzie z nauką Kościoła Katolickiego i nie przez partie polityczne”¹⁵. Pismo ma charakter ewangelizacyjny i zajmuje się tematami związanymi z problemami współczesnego świata i religii, np. światowe finanse, kryzys żywnościowy w Afryce, zmiany klimatyczne.

Ad. 1.8. Wśród gazet i czasopism świeckich, wydawanych przez wydawców polonijnych w Stanach Zjednoczonych, zawierających liczne treści religijne wymienić należy miesięcznik „Chicago Forum” i pismo „Panorama”. Obydwa mają charakter społeczno-kulturalny. Jednakże drugie z nich poruszane zagadnienia prezentuje w konwencji powierzchowności i sensacji. Problematyka religijna jest tu jednym z wielu tematów składających się na treść czasopisma. Dla przykładu, w numerze pisma z lipca i sierpnia 2008 r., obok serii artykułów o polityce, kulturze, sprawach obyczajowych i historii, zamieszczono artykuły o następujących tytułach: *Św. Ojciec Pio – na tle wojującego ateizmu*, *Wojna z Bogiem u podstaw globalizmu*, *Biskup Długosz śpiewa, tańczy i opowiada Ewangelię*¹⁶.

¹⁴ Cyt. za: K. W o y n a r o w s k a, *Póki my żyjemy...*, „Niedziela”. Tygodnik katolicki online, http://www.niedziela.pl/arttykul_w_niedzieli.php?doc=nd200815&nr=24, 10.05.2009

¹⁵ „Michael” (Rougemont QC, Canada) 11(2009), nr 51, s. 1.

¹⁶ „Panorama” (Chicago, IL) 27(2008), nr 15, s. 6-7, 12-13, 34.

Miesięcznik „Chicago Forum” ma odmienny charakter. Obok tematów społecznych i kulturalnych zajmuje się problematyką religijnych świąt, niesensacyjnych problemów filozoficznych i teologicznych, promuje publikacje Księgarni Wydawnictw Katolickich „Źródło”. Znaczną jego część stanowią reklamy.

Analiza treści obydwu czasopism pokazuje, jak rozbieżne mogą być sposoby i formy uczestnictwa i aktywności w społeczności katolickiej oraz emocjonalnego rozumienia treści nauki Kościoła. Podobnie, kiedy w Polsce w 2008 r. kolportowane były ulotki dyskredytujące święto Halloween¹⁷, w „Chicago Forum”, w październikowym numerze z 2008 r., opublikowany został artykuł o historii i tradycji Wszystkich Świętych oraz jednocześnie inny, właśnie o pochodzeniu i obrzędach święta Halloween¹⁸. Ich opublikowanie nie wykluczało się wzajemnie, przyjmując współlistnienie wymienionych świąt za naturalne, podobnie jak naturalne jest współlistnienie różnych wyznań i grup etnicznych w Stanach Zjednoczonych.

Ad. 1.9. Czasopisma bratniackie, będące organami polonijnych ubezpieczalni, są czasopismami świeckimi. Jednakże organizacje i instytucje, przez które są wydawane, mają historyczne konotacje związane z określonym wyznaniem tej części społeczności polonijnej, która tworzyła ubezpieczalnię. Tak jest w przypadku Zjednoczenia Polskiego Rzymskokatolickiego w Ameryce (Polish Roman Catholic Union of America). Powstało ono w 1873 r. Zostało założone przez dwóch duchownych, Teodora Gieryka i Wincentego Barzyskiego. Zjednoczenie wydaje miesięcznik (wcześniej dwutygodnik) „Naród Polski”, który zawiera tylko treści dotyczące działalności bratniackiej, produktów ubezpieczeniowych i finansów, wiadomości z poszczególnych ośrodków, dziejów Polski i obchodów rocznic wydarzeń historycznych. Pismo, którego redakcja mieści się w Chicago, wydawane jest w języku angielskim i polskim.

Ad. 2.1. Portale internetowe polonijnych parafii rzymskokatolickich pełnią zwykle dwójką rolę. Funkcjonują jako witryny o charakterze informacyjno-historycznym lub, częściej, wyłącznie informacyjnym. Wśród tych pierwszych jest strona Bazyliki św. Jacka w Chicago (<http://sthyacinthbasilica.org>). Witryna informuje o postaci patrona parafii i papieżu Janie Pawle II. Znaj-

¹⁷ „Stop Halloween”, ulotka kolportowana na terenie parafii w Bydgoszczy, 26.10.2008: „W tradycji amerykańskiej święto to wygląda pozornie niewinnie. Dzieci przebrane za czarownice, wampiry, upiory, duchy czy diabły chodzą od domu do domu i otrzymują słodycze. Jednak wszystkie te postaci w tradycji duchowości chrześcijańskiej związane są z osobą szatana. Pozornie niewinna zabawa może stanowić przygotowanie i otwarcie się na siły Zła”.

¹⁸ „Chicago Forum” (Chicago, IL) 9(2008), nr 80, s. 1 i 10.

dują się tam również informacje o duchownych, mszach świętych i aktualnościach. Strona publikowana jest w języku angielskim, ale znajduje się tam również odnośnik do informacji w języku polskim. Strona kościoła Świętej Trójcy w Chicago (<http://www.trojcowo.com>), poza wiadomościami o dziejach parafii, informuje o mszach, sakramentach, duszpasterzach, siostrach misjonarkach, wspólnotach parafialnych, publikuje biuletyn i audycje radiowe. Skromny i typowo informacyjny charakter ma witryna Parafii Polskiej w Los Angeles (<http://pan.net/kosciol>), gdzie głównymi wiadomościami są te, które dotyczą odprawiania mszy świętych. Informacyjną, ale rozbudowaną witrynę prowadzi parafia św. Józefa w Denver (<http://www.swietyjosef.org>). Poza typowymi wiadomościami znajdują się tam informacje o polskiej szkole prowadzonej przez parafię. Podobnie witryna parafii św. Maksymiliana Kolbe w Milwaukee (<http://www.sscmmkparish.org>) zawiera informacje o aktualnościach, szkole i biuletyn niedzielny.

Inny charakter mają strony informujące o wspólnocie polskiej w miejscowości Panna Maria (<http://www.pannamariatexas.com>). Witryna informuje o działalności Towarzystwa Historycznego, nie zaś samej parafii, aczkolwiek dzieje tegoż miasteczka są historycznie ściśle związane z Kościołem i ojcem Leopoldem Moczygembą.

Informacje przekazywane poprzez Internet mają szczególne znaczenie dla aktywnych parafian i osób zainteresowanych uczestnictwem w obrzędach religijnych i sakramentach świętych. Portale parafialne nie pełnią zazwyczaj roli ewangelizacyjnej. Do rzadkości należą te, które publikują treści związane z przestaniem religijnym. Takie treści częściej pojawiają się w portalach niezwiązanych ściśle z parafiami, a innymi ośrodkami kultu religijnego.

Ad. 2.2. Podobną misję pełnią portale internetowe PNCC. Główną witryną Kościoła jest prowadzona przez duchownych z Scranton, czyli siedziby Pierwszego Biskupa (<http://www.pncc.org>). Pełni ona rolę informacyjną w zakresie historii, struktury, zasad wiary oraz wiedzy o parafiach PNCC. Podobną rolę pełni polska witryna tegoż Kościoła (<http://www.pnkk.com>).

W Scranton mieści się Katedra św. Stanisława Biskupa i Męczennika (<http://www.saintstanislauspncc.org>). Jej witryna zawiera informacje o aktualnościach parafialnych, duchownych, organizacjach i szkole. Podobne informacje, zawierające ponadto biuletyn parafialny, znajdują się na innych stronach PNCC, np. parafii Holy Trinity w Kewanee (<http://www.kewaneepncc.com>), St. Joseph's w Davie (<http://www.stjosephpncc.org>), St. Michael the Archangel w Cedar Lake (<http://www.stmichaelpncc.org>), Holy Name of Jesus w South Deerfield (<http://www.holynamedeerfield.org>), All Saints Cathedral w Chicago (<http://www.ascpncc.org>).

Ad. 2.3. Niektóre parafie publikują biuletyny w formie drukowanej i jednocześnie formie elektronicznej (pdf). Inne zaś publikują treści z biuletynów, jako część informacji zawartych w portalach internetowych. Jeszcze inne umożliwiają czytelnikom subskrybowanie drogą elektroniczną okresowych informatorów. Do tych ostatnich należy np. National Shrine of Our Lady of Czestochowa w Doylestown – Amerykańska Częstochowa (<http://www.czystochowa.us>). Newsletter ukazuje się w języku polskim i angielskim. Nie jest to jednak rozpowszechniona forma dotarcia do wiernych i innych zainteresowanych odbiorców.

Ad. 2.4. Wśród pozaparafialnych portali internetowych istotną rolę odgrywa Polish-American Liturgical Center z Orchard Lake (<http://www.liturgical-center.org>). Zostało ono założone w 1969 r. w celu promowania reform w liturgii po Soborze Watykańskim II i dostarczenia materiałów do liturgii dla wspólnoty polonijnej. Przykładem tego jest kolportaż licznych publikacji, wśród których najistotniejszą jest mszałik „Pan z Wami”. Centrum publikuje pieśni i hymny religijne w formie drukowanej, ale także internetowej. Na stronach internetowych odnaleźć można teksty i nuty pieśni religijnych, a także dźwiękowe pliki z ich melodiami. Pełni ono zatem rolę wyjątkową dla całej katolickiej zbiorowości polonijnej w Stanach Zjednoczonych, a także w innych częściach świata, wszakże Internet jest środkiem komunikowania nieznającym granic. W tym względzie znacznie ułatwia pełnienie misji ewangelizacyjnej i duszpasterskiej nie tylko na kontynencie amerykańskim.

Ad. 3.1. Audycje Radia Maryja docierają na kontynent amerykański drogą satelitarną, internetową lub poprzez emisje w Radio WPNA 1490 AM w Chicago. W mieście tym, przy Belmont Ave., ma swoją siedzibę Centrala Radia Maryja, której dyrektorem jest o. Zbigniew Pieńkos. Telewizja Trwam odbierana jest drogą satelitarną, internetową lub poprzez emitowanie wybranych programów w telewizji Polvision w Chicago. Telewizja ta nadaje na wspólnym kanale z innymi stacjami.

Audycje Radia Maryja i programy Telewizji Trwam padły na podatny grunt, trafiając do tej części społeczności polonijnej, która czuła się zawiedziona porozumieniami przy „okrągłym stole” i kierunkami przemian lat dziewięćdziesiątych w kraju. Byli to ludzie o nastawieniu bezkompromisowo antykomunistycznym i katolicko-konserwatywnym, jednoczeni przez Kościół parafialny, a następnie ideologię i aktywność organizacyjną Radia Maryja. Poprzez treści audycji, rozgłośniła ta wypełniła lukę w ideowym oddziaływaniu na Polonię.

Popularność radia i telewizji wzmacniana jest przez reklamy pojawiające się w prasie katolickiej, jak np. w biuletynie parafii z Brooklynu: „W czasach

możliwości wielkich manipulacji ludźmi, dzięki środkom, już nie tylko masowego przekazu, ale masowej manipulacji, winniśmy w imię służby prawdzie tworzyć środki społecznego komunikowania. Kupując i instalując zestaw satelitarny do odbioru «Free to Air» słuchasz RADIO MARYJA i oglądasz TV TRWAM w ciągu całej doby bez żadnych opłat miesięcznych!! Nie zwlekaj i zadzwoń już dzisiaj. Zostań i Ty przyjacielem Radio Maryja i TV Trwam”¹⁹.

Relacje między Polonią a rozgłośnia mają wymiar zwrotny. Świadczy o tym wypowiedź Jerzego Roberta Nowaka, publicysty Radia Maryja i Telewizji Trwam. Po powrocie ze Stanów Zjednoczonych, w styczniu 2008 r., skomentował on stosunek Polonii do krajowych środków komunikowania: „W czasie rozmów też ciągle mi przypominano, iż członkowie Polonii w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie są przeciętnie znacznie bardziej, jako całość, patriotyczni, wierzący i antykomunistyczni niż Polacy w kraju. Nie poddano ich tak mocnej, jak w Polsce, indoktrynacji TVN 24, Polsatu, «Wyborczej», «Wprost» czy «Newsweeka»”²⁰.

Rola Radia Maryja nie ogranicza się tylko do pełnienia funkcji ideowych i informacyjnych, choć te w wymiarze politycznym niejednokrotnie budzą emocje, odgrywają istotną rolę mobilizacyjną. W sensie instytucjonalnym Radio Maryja pełni przede wszystkim rolę organizatora życia polonijnego. Organizuje liczne przedsięwzięcia (spotkania świąteczne, pielgrzymki do Amerykańskiej Częstochowy, wykłady i odczyty, pikniki) i uczestniczy w akcjach oraz imprezach polonijnych i religijnych.

Ad. 3.2. Polonijne parafie i ośrodki religijne w Stanach Zjednoczonych docierają do wiernych poprzez własne programy radiowe. Przykładem tego jest „Radio Trójcowo”, nadające audycje niedzielne w stacji WPNA 1490 AM w Chicago, i będące dostępne w Internecie. Stanowią one forum duszpasterskie i są uzupełnieniem kazań wygłaszanych podczas mszy świętych. Podobną rolę pełni „Głos z Amerykańskiej Częstochowy”. Cotygodniowe audycje nadawane przez paulinów z Doylestown odbierane są poprzez Internet, a także za pośrednictwem innych rozgłośni radiowych.

Ad. 3.3. Niemałe znaczenie dla misji katolickich środków komunikowania mają rozgłośnie świeckie takie, jak np. Radio Rytm z Brooklynu. W niedzielnej ramówce rozgłośni znajduje się msza święta i audycje religijne. Podobną rolę

¹⁹ *Radio Maryja oraz Telewizja Trwam w każdym polskim domu w USA*, „Saint Stanislaus Kostka Parish Weekly” (Brooklyn, NY, USA), 6 September 2009, s. 7.

²⁰ J. R. N o w a k, *Po spotkaniu z Polonią* [wypowiedź w Radio Maryja, 16.01.2008], <http://www.jerzyrobertnowak.com>, 19.09.2009.

odgrywa polska Telewizja Silesia (TVS). W sobotnie i niedzielne wieczory czasu amerykańskiego telewizja emituje przesłanie Ojców Paulinów z Amerykańskiej Częstochowy oraz inne programy, np. relacje z pielgrzymki do tegoż miejsca kultu religijnego. Program ten odbierany jest drogą satelitarną.

Świeckie środki komunikowania pełnią doniosłą rolę w upowszechnianiu wiedzy religijnej i w docieraniu z treściami przesłań religijnych do świeckich ludzi Kościoła.

III. FUNKCJE POLONIJNYCH KATOLICKICH ŚRODKÓW KOMUNIKOWANIA A PROCESY GLOBALIZACYJNE

Prasa polonijna kształtowała się od drugiej połowy XIX wieku, choć jej właściwy rozwój nastąpił w kolejnym stuleciu. Pełniła szereg funkcji. Pomagała m.in. w rozwijaniu postaw patriotycznych, przyczyniała się do rozwoju identyfikacji religijnej, przyspieszała procesy przemian społecznych, sprzyjała rozwojowi i krystalizacji ideologii stanowiącej podstawę określenia miejsca Polonii w relacjach z Polską i społeczeństwem amerykańskim, pomagała uczyć dzieci języka polskiego i kultur ludowych, sprzyjała rozwojowi nowej kultury polonijnej, uczestniczyła we współzawodnictwie członków Polonii o pozycję społeczną²¹.

Funkcje pełnione współcześnie przez prasę katolicką są odzwierciedleniem potrzeb i interesów społeczności polonijnej, rozumianej również jako grupa religijna, oraz determinantów wynikających z procesów globalizacji i unifikującego się świata. Należą do nich:

- funkcja informacyjna, realizowana jako jednokierunkowy przekaz ze strony duchowieństwa do parafian, lub jako forum wymiany informacji między duchownymi a parafianami i pomiędzy parafianami,
- funkcja kulturalno-oświatowa, przejawiająca się w promowaniu polskiej kultury narodowej i etnicznej, w tym imprez kulturalnych, języka polskiego i edukacji polonijnej,
- funkcja historyczna, polegająca na sukcesywnym informowaniu o wydarzeniach związanych z historią Polski, o obchodach rocznic tych wydarzeń oraz na kształtowaniu opinii i historycznego światopoglądu uwzględniającego szczególną rolę Polski w dziejach świata,

²¹ H. Z n a n i e c k a - Ł o p a t a, *Polscy Amerykanie. Współzawodnictwo o pozycję społeczną w grupie etnicznej*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 87-88.

– funkcja ewangelizacyjna, realizowana poprzez publikowanie treści religijnych w kontekście możliwości ich praktycznej realizacji w życiu osobistym,

– funkcja polityczno-ideologiczna, przejawiająca się w kształtowaniu opinii o politycznym obliczu Polski, rządziej Stanów Zjednoczonych, polityków i partii politycznych; funkcja ta jest ściśle związana z kształtowaniem umiejętności interpretacji historii i kreślenia wizji przyszłości,

– funkcja eksplanacyjna, polegająca na wyjaśnianiu przyczyn i skutków procesów toczących się w świecie współczesnym, w zgodzie z zasadami religijnymi lub ideologicznymi wyznacznikami linii programowych redakcji,

– funkcja integracyjna, polegająca na jednoczeniu społeczności imigrantów i Amerykanów polskiego pochodzenia wokół wspólnej religii i tradycji oraz identyfikacji w ramach katolicyzmu amerykańskiego,

– funkcja adaptacyjna, ułatwiająca dostosowanie się społeczności imigrantów do warunków społecznych w Stanach Zjednoczonych.

Katolickie środki przekazu poprzez te funkcje oddziałują na społeczność polonijną, ale są one także wynikiem procesów globalizacyjnych przełomu stuleci. Wśród elementów charakteryzujących globalizację są: integracja i dezintegracja (fragtegracja) oraz osłabianie i wzmacnianie poczucia własnej odrębności (glokalizacja)²². Jeśli zatem społeczność katolicka w Stanach Zjednoczonych ulega procesom amerykańskim, rozumianym jako osłabienie ilościowej pozycji parafii etnicznych na rzecz społeczeństwa globalnego (czego przejawem jest wzrost znaczenia prasy archidiecezjalnej), to jednocześnie następuje nie rozwój, lecz wzmocnienie wybranych parafii etnicznych (czego przejawem jest dojrzewanie parafialnego systemu komunikowania). Ponadto, jeśli następuje osłabienie etniczno-religijnej odrębności na rzecz ogólnospołecznej laickości i amerykańskiej, to równocześnie toczą się procesy wzmacniania poczucia odrębności religijnej katolików wobec wyznawców innych religii. Sprzyja temu prasa katolicka polskojęzyczna, zarówno pełniąc funkcje informacyjne, ewangelizacyjne, jak i kulturalno-oświatowe. Istotne jest jednak i to, że procesy wzmacniania poczucia odrębności oraz integracji z grupą etniczną przybierają często formę symboliczną, nie zaś głęboką.

W procesach globalizacyjnych istotną rolę odgrywa wspomniana integracja i dezintegracja. Ta pierwsza może przejawiać się w dwóch płaszczyznach:

²² E. P o l a k, *Ekspansja komercyjnej kultury konsumpcyjnej jako jeden z przejawów globalizacji*, w: *Stawiać pytania szukać odpowiedzi. Księga dedykowana Profesor Urszuli Świętochowskiej*, red. A. Chodubski, E. Polak, Sopot 2008, s. 467.

ogólnoamerykańskiej i etnicznej. Innymi słowy, integracja może dotyczyć całej społeczności katolickiej w Stanach Zjednoczonych i być wynikiem procesów asymilacyjnych jednostek i grup etnicznych, ale może być też jednoczeniem się właśnie w ramach grup etniczno-religijnych, parafialnych. Choć przez cały okres funkcjonowania instytucji katolickich na terenie Stanów Zjednoczonych miały miejsce procesy wyodrębniania się i budowania parafii etnicznych, a także procesy przeciwne – asymilacyjne, amerykańizacyjne, to jednak ów ostatni trend współcześnie nasilił się. Na przykładzie parafii polskich można stwierdzić, że z tradycyjnych rodzimych dzielnic Polacy i Amerykanie polskiego pochodzenia są wypierani bądź z powodów niezależnych (np. mieszkańcy polskiej dzielnicy w rejonie kościoła pw. św. Stanisława Kostki w Chicago, kolebki Polonii, oraz kościoła pw. Świętej Trójcy w latach pięćdziesiątych XX wieku zmuszeni byli do przeniesienia się z uwagi na budowę drogi szybkiego ruchu w kierunku centrum Chicago²³, podobne zjawiska zaobserwować można w Nowym Jorku i innych skupiskach polonijnych, gdzie realizowane są nowoczesne inwestycje budowlane), bądź też przez inne grupy etniczne (taka sytuacja ma miejsce choćby w Chicago m.in. w rejonie parafii św. Władysława, Świętej Trójcy i Bazyliki św. Jacka), albo w wyniku podniesienia statusu materialnego zakupu domy w rejonach przedmieść miasta lub w dzielnicach zamożniejszych (tak dzieje się również w aglomeracji chicagowskiej, gdzie trwają procesy migracyjne z dawnych polskich dzielnic do np. Niles i Park Ridge). Jest to jedna z przyczyn przenoszenia się do kościołów amerykańskich, z językiem angielskim i prasą związaną z diecezjami i archidiecezjami. Ów wyższy stopień ogólności literatury katolickiej jest krokiem ku zatraceniu bezpośrednich emocjonalnych kontaktów z parafią i tradycją narodową. Początkowo więzi z parafią istnieją, utrzymywane są podczas niedzielnych mszy świętych, z czasem jednak ulegają całkowitemu zerwaniu. Dotyczy to szczególnie młodych pokoleń *Polish Americans*. Poprzez rozproszenie i atomizację społeczności polonijnej tracą na znaczeniu formy i treści przekazywane przez katolickie polonijne środki komunikowania.

Już w drugiej połowie minionego stulecia Barbara Leś zauważyła, że generalna tendencja przemian religijności katolików amerykańskich zmierza w kierunku:

- zmiany charakteru wiary religijnej na bardziej selektywną, zinternalizowaną i prywatną,
- spadku uczestnictwa w praktykach religijnych,

²³ G. P o t a c z a ł a, *Polacy na Trójcowie. Dzieje kościoła pw. Świętej Trójcy w Chicago*, Poznań 2007, s. 27.

- spadku powołań,
- spadku liczby dzieci uczęszczających do katolickich szkół,
- braku akceptacji nauki Kościoła w sprawach moralności,
- braku akceptacji ingerencji Kościoła w sprawy ogólnospołeczne,
- zaniku autorytetu Kościoła w rozwiązywaniu ważnych codziennych problemów parafian²⁴.

Biorąc pod uwagę postępujące procesy asymilacyjne i „wtopianie” się społeczności polonijnej w społeczeństwo amerykańskie, a także postępującą laicyzację życia społecznego, problematykę nowych wyzwań dla prasy katolickiej należy ująć w kontekście roli księży w parafiach polskich i amerykańskich. Zdaniem ks. Władysława Gowina, dyrektora Polskiej Misji Duszpasterskiej w Chicago, „wierni muszą mieć kapłana, który ich rozumie. Kościół jest ten sam, ale drogi, po których idą ludzie do Boga, są różne i one są naznaczone pewnymi zwyczajami”²⁵. Jest to postawa charakteryzująca rolę kapłana w zbiorowości etnicznej, katolickiej. Akcentuje konieczność dostosowania się do zwyczajów rodzimej grupy etnicznej, a więc specyficznych norm, często „przywiezionych” ze „starego kraju” i przekazanych następnemu pokoleniu.

Społeczność polska i polonijna w Stanach Zjednoczonych ulega nieustannym przemianom pod względem jakościowym i ilościowym. Obok tych imigrantów, którzy przybyli do Ameryki kończąc tam szlak II wojny światowej, mieszkają też i ci, którzy wiedzę o wojnie zdobywali korzystając z literatury, a często przede wszystkim z przekazu kinowego. Są i ci, którzy będąc potomkami imigrantów, w sposób niedoskonały władają językiem polskim, ale czują mentalne przywiązanie do polskiej obyczajowości religijnej. Są wreszcie i ci, którzy zasymilowani ze społeczeństwem amerykańskim, „wtopili się” w społeczność religijną ogólnoamerykańską, bądź ulegli procesom laicyzacji. Jeszcze inni, wykształcając nowy system kulturowy, stali się uczestnikami procesów inkulturacyjnych, w których uczestniczyły parafie polonijne²⁶. Na tym tle jawi się szczególna rola polskich duszpasterzy w życiu polonijnym.

²⁴ L e ś, *Życie religijne Polonii*, s. 333.

²⁵ *Czy kościół św. Trójcy przeżyje ponownie renesans? Rozmowa z dyrektorem Polskiej Misji Duszpasterskiej w Chicago, ks. Władysławem Gowinem, S.Chr.*, w: W. B i a ł a s i e - w i c z, *W kręgu chicagowskiej Polonii. Szkice o czasach minionych i ludziach, których przeważnie już nie ma*, Chicago 2001, s. 251.

²⁶ Zob. M. C z e r w i ń s k a, *Inkulturacyjna rola parafii polonijnej w USA na przykładzie wybranych parafii polonijnych z Chicago, Detroit i Nowego Jorku (1867-1976)*, „*Studia Polonijne*” 28(2007), s. 243-272.

Edward Walewander uznał, że wśród polskich imigrantów i Polonii amerykańskiej działają księża z Polski, którzy mogą nie rozumieć kultury amerykańskiej i historii Kościoła. Tworzą opinie powierzchowne i mają uprzedzenia do amerykańskiego życia religijnego. Mogą dobrze służyć nowej emigracji, ale nie mają wspólnego języka ze starszym pokoleniem. Według Edwarda Walewandra istnieje potrzeba specjalnego przygotowania księży w celu współpracy z duchownymi amerykańskimi i ze świeckimi. Wśród Polonii działają też księża amerykańscy polskiego pochodzenia. Mają oni kłopoty z porozumiewaniem się z najnowszą emigracją i nie rozumieją sensu polonijnego duszpasterstwa. Tymczasem powinni znać podstawy historii Polski i język polski, aby sprawować w nim liturgię. Powinni być również dostępni do dyspozycji wiernych w większym zakresie niż księża w Stanach Zjednoczonych. Wreszcie działają księża amerykańscy bez polskich korzeni. Kierowani są do polskich parafii z powodu braku innych księży lub zaniedbań miejscowego ordynariusza. Oni również powinni przygotować się do pracy w parafii, rozumieć podstawowe zdania w języku polskim, poznać historię i kulturę kraju. Byłby to ważny gest szacunku wobec Polaków, a w szczególności tych, którzy parafię budowali²⁷.

PODSUMOWANIE

Współcześnie ma miejsce proces ograniczania roli prasy drukowanej na rzecz Internetu. Ma on szereg aspektów. Przede wszystkim Internet staje się coraz popularniejszym środkiem wymiany informacji. Nie wymaga „wysiłku” związanego z koniecznością zakupu prasy, jest tańszy i łatwiejszy w odbiorze. Pozwala jednocześnie korzystać z informacji publikowanych przez różne redakcje. W przypadku prasy drukowanej wymagałoby to zakupu różnych gazet, co związane jest z wyższymi kosztami dotarcia do wiadomości. W kwestii katolickich środków komunikowania zaletą korzystania z portali parafialnych jest ich permanentność publikacji. Biuletyny drukowane dostępne są tylko w kościołach i często tylko w czasie odprawiania mszy świętych. Internet dociera do odbiorców bez ograniczeń czasowych, a ponadto, w zależności od polityki redakcyjnej, nierzadko pozwala sięgnąć do informacji archiwalnych. Biuletyny, często w formie pozwalającej na wydruk zbliżony do

²⁷ E. W a l e w a n d e r, *Rola kapłana polskiego wśród Polaków zagranicą*, w: *Kształtowanie się elit polonijnych*, red. J. Knopek, Bydgoszcz 2003, s. 182-183.

prasy drukowanej, przechowywane są na serwerach i dostępne są niejednokrotnie nawet w postaci archiwalnej, umożliwiającej przeczytanie wiadomości i innego typu tekstów sprzed kilku lat.

Wzrost roli elektronicznych środków masowego komunikowania powoduje jednak konieczność przededefiniowania roli prasy drukowanej. Publikowanie w prasie prostych informacji w formie wieści z Polski nie jest już pożądane. Wiadomości te są bowiem ogólnodostępne, stąd w celu zaczerpnięcia wiedzy o „starym kraju” nie trzeba dokonywać zakupu gazet i czasopism, które i tak zwykle zawierają treści opóźnione w stosunku do informacji internetowych, co związane jest z cyklem wydawniczym i procesem druku. Codzienna prasa polonijna może stać się pożądanym źródłem wiedzy o samej Polsce. Informacje o niej nie są bowiem, poza nielicznymi wyjątkami (niektóre gazety i czasopisma polonijne, szczególnie bratniackie, programy emitowane w Telewizji Polonia, biuletyny Ministerstwa Spraw Zagranicznych, a także pisma naukowe i popularnonaukowe), przedmiotem zainteresowań polskich środków komunikowania. Wiadomości o Polsce nie są również powszechnie przedmiotem zainteresowania macierzystych środków komunikowania kraju osiedlenia. „Sprawy polonijne” mogą być treścią polonijnych środków komunikowania. Zbliżony kierunek ewolucji prasy polonijnej sugeruje, w odniesieniu do swojej redakcji, Wojciech Białasiewicz, redaktor naczelny najpoczytniejszej polonijnej gazety „Dziennik Związkowy”, którego redakcja mieści się w Chicago: „Nas zaczyna bardziej interesować to, jak żyje Polonia w Stanach Zjednoczonych. Żebyśmy mieli wiadomości z Florydy, z Kalifornii, ze Wschodniego Wybrzeża, żebyśmy wymieniali te informacje między sobą”²⁸.

„Wiadomości polonijne” mogą zatem występować samodzielnie, bądź współistnieć z wiadomościami z kraju pochodzenia i osiedlenia oraz, w przypadku środków katolickich, treściami religijnymi i związanymi z organizacją życia wspólnoty.

Misja wymiany informacji o samej Polsce jest wyrazem specjalizacji postępującej równolegle z procesami globalizacyjnymi przełomu XX i XXI wieku. Przejawem tych procesów są także treści biuletynów parafialnych. Te spośród nich, które zawierają treści dotyczące rodzimej kultury i spraw społecznych, skutecznie mogą zastępować inne tytuły prasowe. Pozostałe są tylko informatorami, bądź forum wymiany informacji o społeczności parafialnej – polonijnej i katolickiej bądź wyłącznie katolickiej. Wszystkie jednak mają

²⁸ Wywiad z W. Białasiewiczem, redaktorem naczelnym „Dziennika Związkowego”, przeprowadzony przez P. Malendowicza, Chicago, IL, USA, 12.08.2008.

ograniczony zasięg z uwagi na postępującą nieaktywność religijną młodszej części społeczności polonijnej lub jej zainteresowanie obrzędami w formie amerykańskiej, radosnej, stosunkowo luźnej i nieskrępowanej konwenansami.

Prasa PNCC pod względem strukturalnym nie odbiega od prasy rzymskokatolickiej. Jednak jej misją nie jest kultywowanie języka polskiego. Świadczy o tym fakt, że w biuletynach używany jest z reguły język angielski. Według ks. Stephena Włodarskiego z PNCC język ma bowiem drugorzędne znaczenie, a najistotniejsze jest uznanie etnicznej przeszłości²⁹. Dla kształtowania religijnej przyszłości etniczność nie stanowi jednak kwestii ważkiej.

Prasa PNCC i Radio Maryja odgrywają istotną rolę w zakresie organizacji życia społeczności polonijnej. Te dwa odmienne treściowo rodzaje środków komunikowania opisują i promują zasady życia religijnego, ściśle powiązane-go z życiem świeckim. Prasa PNCC nie obejmuje jednak tematycznie kwestii szeroko rozumianej polityki. Jej funkcje ideowe odnoszą się do sfery życia społecznego w wymiarze wiary, pracy, rodziny, lokalnej społeczności.

Elektroniczne środki przekazu docierają poza parafie. Misją drukowanej prasy katolickiej, biuletynowej, nie jest zatem zainteresowanie nowych członków wspólnot parafialnych. Internet natomiast jest środkiem komunikowania, z którym, pomimo licznych udogodnień, należy się „spotkać” z własnej inicjatywy. Portale parafialne nie „atakują” w sposób, w jaki czyni to reklama telewizyjna. Ponadto, mimo rozległych możliwości, odgrywają głównie rolę informacyjną, rzadziej ewangelizacyjną. Zatem, i prasa drukowana, i witryny internetowe mają na celu utrzymanie obecnego stanu liczbowego członków parafii, wzmocnienie instytucjonalne, ułatwienie wiernym dostępu do „usług” kościelnych i identyfikowania się z grupą parafialną. Jednakże Internet jest środkiem anonimowym, zdalnym i nie wymaga bezpośredniego uczestnictwa w mszy świętej i personalnej łączności z innymi wiernymi. Próby dotarcia z sakramentem spowiedzi, komunią, kazaniami i innymi elementami życia religijnego do społeczności parafialnej nigdy nie zastąpią aktywności osobistej. Pozbawione są bowiem emocjonalnej sfery przeżywania doznań religijnych. To one właśnie stanowią o istocie tożsamości religijnej.

²⁹ S. W ł o d a r s k i, *The Origin and Growth*, s. 206: „If Americans of Polish heritage, or at least those of the P.N.C.C. had been willing to learn the Polish language, there would have been no problem. However, the language could not be forced on anyone. (...) It is not the language by itself that should receive the greatest attention, but rather, its ideological, spiritual and cultural aspects. Exclusive use of the English language by Americans of Polish descent does not necessarily mean the rejection of their Polish heritage. Language is of secondary importance. The primary and most important issue being aware of and accepting one's ethnic background”.

THE MISSION OF THE POLISH CATHOLIC MEDIA IN THE UNITED STATES
IN THE PERIOD OF GLOBALISATION AND THE UNIFYING WORLD

S u m m a r y

This paper discusses various forms of activities and the mission of the Polish media linked with the Roman Catholic Church and the Polish National Church in the United States in the beginning of the twenty-first century. Its purpose is to diagnose various forms of activities undertaken by church institutions with regard to information provided to recipients, and to define the contents of of their mission/and function.

The Poles and Polonia in the United States are recipients of parochial bulletins that make up the main form of communication within a parish. Furthermore some essential functions are fulfilled by the Internet, including Catholic radio and television broadcasting companies.

The Catholic media fulfil the following functions in the Polish communities and Polonia in America: informative, cultural and educational, historical, evangelisational, political and ideological, explanatory, integrative, and adaptive. Some of them play a special role in the globalising world. They strengthen the ethnic community, and also help it to integrate itself with American society.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: Stany Zjednoczone, Polonia w Ameryce, katolickie środki komunikowania.
Key words: the United States, Polonia in America, the Catholic media.